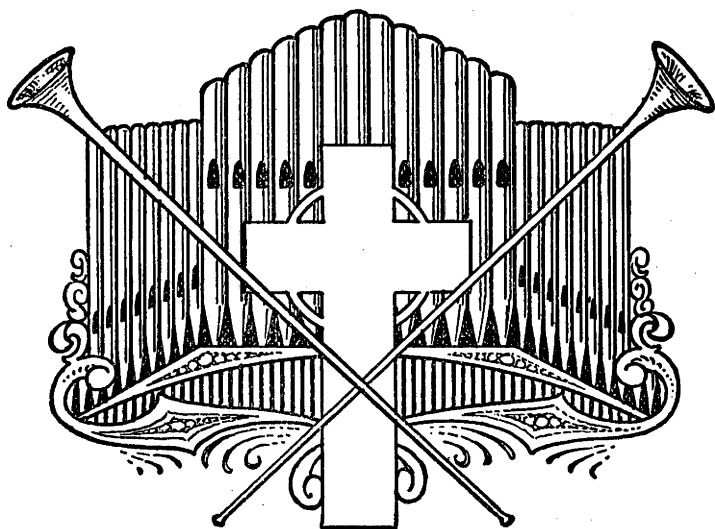

TIDSKRIFT
FÖR
KYRKOMUSIK
OCH
SVENSKT GUDSTJÄNSTLIV

ORGAN FÖR
SÄLLSKAPET KYRKOSÅNGENS VÄNNER
OCH
SVERIGES ALLMÄNNA ORGANIST- o. KANTORSFÖRENING

UNDER MEDVERKAN AV INTENDENTEN BENGT CNATTINGIUS, LINKÖPING, KYRKO-
HERDEN, TEOL. LIC. KNUT PETERS, SÖNDRUM OCH MUSIKDIREKTÖREN
SVANTE SJÖBERG, KARLSKRONA

UTGIVEN AV DOMKYRKOVICEPASTOR ARTHUR ADELL, LUND

15 Nov.

ÅTTONDE ÅRGÅNGEN N:o 11

1933

STOCKHOLM, SVENSKA KYRKANS DIAKONISTYRELSES BOKFÖRLAG

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.

UPPSATSER.

A. Adell: Biskop G. Aulén	33
—» Nordiskt kyrkomusikermöte	65
—» Psalmvalet	113
—» Evangeliebokens kollektböner	126
—» Julkalendrar	8
O. Agrell: Kyrkosångshögtiden i Uppsala	161
—» Från en tysk kyrkomusikalisk läroanstalt	179
F. M. Allard: Nya organistexamen	60
—» A. Fasmer Dahl	148
Alla helgons dag (Hymner)	145
H. Andersson: Mässa och mässkrud	151
B. Anrep-Nordin: Nya organistexamen	2
G. Aulén: Nya organistexamen	21
—» Ur herdabrevet	81
E. Bangert: Orgelns användning i gudstjänsten	97
Bestämmelser vid orgelbygge	91
Bön på Sexagesima	17
B. Cnattingius: Kyrklig konst 1932	55
—» Dopfontens plats	125
Dies est lætitia	184
E. Erlandsson: Psalm vid biskopsinviqning	108
A. E. Fahlin: Kyrkomusikernas ställning	185
K. Gustafsson: Kyrkomusikaliska elementa	177
J. Hedar: Tredje Schützfesten	25
—» Postludier för passionstiden	29
—» Postludier för advents- och jultiden omslaget till nov. nr.	170
—» Lägre organistexamen	170
A. O. T. Hellerström: Den svenska tidegården	146
Kyrkomusikermötet i Stockholm	43, 58, 65
Kyrkosångsmötet i Uppsala	90, 134, 161
L. Lindhagen: Ad Invocandum Spiritum Sanctum	73
—» Christe qui lux	23
—» In tempore Pasche	33
E. Lundberg: Landsbygdens kyrkogårdar	38
C. A. Moberg: Nutidsläget i vårt lands kyrkomusik	106
—» Missalets inledningsantifonier	129
G. Morin: J. Chr. Fr. Haeffner	17, 35
—» Haeffners musikaliska skapande	68
—» 1700-talets svenska koralboksarbete	115
Nordiska kyrkomusikermötet i Stockholm	43, 58, 65
Nya organistexamen	2, 21, 42, 60, 142, 170
D. Olson: Nya organistexamen	42
K. Peters: Kyrkomusikens historia	49
—» Nutidsläget i vårt lands kyrkomusik	104
C. Rogberg: Nya organistexamen	6
C. Rosenqvist: J. L. Krebs	149
A. Runbäck: Orgelrestauration	164
G. Schedin: Gammal engelsk orgelmusik	7
—» Gottfrid Silbermann	40
—» Orgeln i All Hallows church	133
Sv. Sjöberg: Nya organistexamen	22
J. Sundberg: Orgelns användning i gudstjänsten	85
P. Söderlind: XIII intern. konsthistorikerkongressen	173
I. D. Wallerius: Nutidsläget i vårt lands kyrkomusik	100
H. Weman: Nya organistexamen	4
—» Orgelns användning i gudstjänsten	82
Zacheus arboris (med övers. och musik)	1
W. Ahlén: Nya koralförslag	24
—» Svensk orgelkonst 1932	52
—» Nya orgelnoter	87
IN MEMORIAM.	
I. D. Walerius	61
A. Fasmer Dahl	148

RECENSERADE ARBETEN.

I. LITTERATUR.

A. Adell: Högmässaordningen	30
Allmogemålningar fr. Dalarna	159
A. Adell o. K. Peters: Evangelisk Tidegärd	146
F. M. Allard: Våra psalmmelodier ..	00
G. Aulén: Herdabrev	112
J. Baum: Malerei und Plastik d. Mittelalters	150
Bibelske Psalmer	190
L. Clarke: Liturgy and worship	94
Danmarks kirker	110
O. Doering: Christl. Symbole	140
L. Eisenhofer: Handbuch der katol. Liturgik II.	157
C. Elis: Orgelwörterbuch	109
S. F. Fredlund: Andra årgångens högmässotexter	79
A. Fridner: För stilla stunder	79
B. Gatterdam: Schule d. Choralbegleitung	45
K. Gersberger: Handbuch der Musik..	109
C. Gröber: Kirche und Künstler	14
Göttliche Liturgie d. hl. Chrysostomus	30
J. W. Hamner: Visby domkyrkas gravstenar	175
Handbuch d. deutschen evang. Kirchenmusik	78
J. Jacobsson: Hallands kyrkor	31
G. Jensen: Inför den heliga tjänsten..	48
D. Johner: Erklärung d. Kyriale ..	138
— Die Sonn- und Festtagslieder ..	138
Julkalendrar	8
Kempf: Handbuch der Liturgik	137
R. Koch: Christliche Symbole	111
R. Lindstam: Kyrkor som forsvunnit..	31
S. Lizell: Musikens första grunder	78
L. Lund: Guds spelman	142
Lundblad-Peters: Psalmvalslista	113
M. Luther: Theologie d. Kreuges	191
H. Lützel: Christl. Kunst d. Abendlandes	46
Malmberg-Rosendal: Aftonsangspostilla	111
C.-A. Moberg: Kyrkomusikens historia	49
R. Mörner: Björkvik	191
T. Norlind: Handbok i sv. musikens historia	74
Ordo Romanus I	108
G. Pauli: Monumentalmaleriet i Sverige	175
G. Paulsson: Tanke och form i konsten	141
K. Peters: Psalmvalslista	113
A. G. Pettersson: Kristinehamns krönika	191
H. Preuss: Das Bild Christi	47
A. L. Romdal: Linköpings domkyrka..	14
J. Roosval: Fornkristen konst	175
G. Rosendal: Ratte lärare	47
— Bilder och tankar	191
E. E. Ryden: The Story of our Hymns	10
E. Rönning: Dansk Salmesang	158
G. Schwake: Volk lernt greg. Choral..	45
Småskrifter om kristendom	79
Volks-Schott	190
Br. Weigl: Handbuch der Orgellitteratur	12
J. Welle: Fader vår	112

II. MUSIKALIER.

Th. Aagard: 26 Praeludier	13
Album für Frauenchor	44
C. Beck: Sonatina	139
— Två praeludier	139
D. Buxtehude: Jubilate Domino	13
N. Bruhns: 3 Praeludien	64
H. Distler: Christ der du bist der helle Tag	44
J. L. Emborg: Passionsmusik	44
— Sonate for Violin og Orgel	110
W. Fortner: Toccata und Fuge	139
— Konsert f. Orgel och stråkorkester	140
Hemmets koralbok	95
Hymnal and Order of Service	11
Fr. Hofer: 4 Praeludien	138
M. Holmström-Ingers: Svenska sånger	138
Kyriale fur das Volk	95
L. Kastel: 24 Pre- og Postludier	31
Korsangen V.	110
J. Morén: 12 nya motetter	41
— 15 hymner och motetter	43
— Koral med variationer	110
— Jul	190
Neue Schulkantaten	78
D. Olson och A. G. Joelsson: Koralforspel	13
Orgelbuch I, II	138
Orgelmeister d. 17. u. 18. Jahrh.	31
J. Pachelbel: Cicconna	64
Pro Musica	138
C. Rogberg: Pingsthymn	77
P. Steenberg: Fire kirkekor	77
Svensk klassisk musik	14
I. Widen: Koralfantasi	174
W. Ahlén: Allegro festivo	31
— Paskhymn	44

MEDELANDEN.

Alternativa melodier	189
Avskrift av musikverk	192
Koralvecka i Båstad	92, 159
Lägre Organistexamen sommaren 1932	142
Musikkonservatoriet	16, 64, 96, 142
Kyrkosångens Vänners centralkommitté	27, 62
Kyrkosångens Vänners stiftskretsar ..	16, 32, 62, 96, 159
Organistforeningens Centralstyrelse ..	27
Kyrkosangsforbundets Centralrad ..	28
I Stiften	143
Kyrkomusikermotet i Stockholm ..	43, 58
Kyrkosångsmötet i Uppsala	48, 90, 96, 134, 161
Val .. 16, 32, 48, 80, 96, 112, 142, 176,	191
Från Danmark	144
Från England	144
Från Finland	64, 191
Från Tyskland	48, 64, 96, 112
Nya orglar .. 16, 176 (samt å omslaget till mars-, maj-, aug- och sept-numren)	
MUSIKBILAGA:	
Förslag till nya koraler: april.	
KYRKOKALENDER	
återfanns i omslaget till följande nummer: januari, mars, maj, augusti, september och november.	

Tidskrift för Kyrkomusik och**Svenskt Gudstjänstliv**

Redaktionens adress:
Bredgatan 14, Lund. Tel. 6 58.

Expeditionens adress: Svenska Kyrkans
Diakonistyrelsens Bokförlag, Stockholm 7.

Tel. 23 24 05.

Postgiro 675.

Tidskriften utkommer med 1 nummer
den 15 i varje månad. För juli-aug.
utkommer ett nummer den 1 aug.

Prenumerationspris: å posten, i bok-
handeln eller direkt från förlaget: kr.
4: 50 pr år.

Annonspris: 20 öre pr mm. enkel spalt.
Rabatt vid större annons och vid upp-
reppning av annons i flera nummer.

Teol. Stud. O. Agrell, Lund: Kyrkosångsmötet
i Upsala. — Kantor A. Runbäck, Båstad: Or-
gelrestauration. — Domkyrkokapellmästare
J. Hedar, Lund: Lägre organistexamen. —
Kyrkoherde P. Söderlund, Veberöd: Konst-
historikerkongressen. — Recensioner. —
Meddelanden.

NYHET!**Julhymner**

arrangerade av David Wikander

Det är en ros utsprungen	0:20
Ett barn är fött på denna dag.....	0:20
Jord och himmel fröjden er.....	0:20
Nu stige jublets ton (In dulci júbilo).....	0:20
O, du härliga	0:20
Var kristtrogen fröjde sig (Sv. ps. 61)	0:20
Ära vare Gud, Lotscher	0:20
Stilla natt, Gruber	0:20
Hosianna. (Med orgel), Vogler	0:25

NORDISKA MUSIKFÖRLAGET

REGERINGSGATAN 35 TEL.: 23 11 15

nottrycks
NORDISK NODETTIK- OG TRYKKERI
SAMT LITOGRAFISK ETABLISSEMENT
J.T. KONGENSGADE 63.
KØBENHAVN

TELEFONER:
3304
13057

Telegr. Adr. Nodestikog, Köpenhamn

Anbefalles i Herrar Förläggares och
Kompositörers välvilliga åtanke vid
behov av nottryck i förstklassigt
utförande till billigaste pris ●

Mångårig leverantör till
Sveriges största förlag

Skicka oss Edert manuskript och
vi sända Eder omgående offert

Kyrkokalender

Advent till och med Trettondedagstid.

FÖRSTA SÖNDAGEN I ADVENT.

(Vit eller röd skrud.)

För helgsmålsbönen:

Sv. psb. 51: 1—3. 51: 4—7. Psalt. 24: 7—10. Sak. 9: 9—10.

För ottesången:

(Textförslag: Psalt. 118: 19—21. Hebr. 8: 8—12.) Sv. psb. 510: 1—5. 511: 3—5.

För högmässan:

Sv. psb. 53: 1, 2. 51: 1—5. 50: 3. 54. [52: 4. 153.] 53: 7. Allmän kyrkobön: Alternativ II (= Helige Herre Gud).

För aftonsången:

Sv. psb. 315. 167: 6—9. 512: 3.

För veckans andakter:

Månd. 4 dec. Sv. psb. 53: 1—2. 53: 3. Psalt. 63: 2—9. 3 Joh. v. 1—15.

Tisd. 5. Sv. psb. 52: 1—2. 52: 5. Psalt. 18: 2—7. Uppb. 1: 1—20.

Onsd. 6. Sv. psb. 50: 3. 50: 4—5. Psalt. 19: 8—15. Uppb. 2: 1—29.

Torsd. 7. Sv. psb. 51: 1—2. 51: 3. Psalt. 113: 1—8. Uppb. 3: 1—22.

Fred. 8. Sv. psb. 512: 1—2. 512: 3. Psalt. 32: 1—8. Uppb. 4: 1—5: 14.

Lörd. 9. Sv. psb. 59: 4, 5. 59: 6, 7. Psalt. 33: 1—12. Uppb. 6: 1—7: 12.

ANDRA SÖNDAGEN I ADVENT.

(Violettt skrud.)

För helgsmålsbönen:

Sv. psb. 513: 1—3. 513: 4—5. Psalt. 9: 8—12. Joel 2: 30—32.

För högmässan:

Sv. psb. 52: 4. 513: 1—4. 50: 3. 291: 4—5. [51: 4. 157.] 668: 9. Allmän kyrkobön: Alt. I (= Dig evige och allsmåktige Gud.)

För aftonsången:

Sv. psb. 666. 459: 7—9. 591: 4—5.

För veckans andakter:

Månd. 11. Sv. psb. 421: 1. 421: 4—5 (aft. 433: 1—2. 433: 3—4). Psalt. 19: 2—7. Uppb. 7: 13—8: 13.

Tisd. 12. Sv. psb. 668: 1. 668: 5—6. Psalt. 39: 2—8. Uppb. 9: 1—21.

Onsd. 13. Sv. psb. 509: 5. 509: 6. Psalt. 119: 1—7. Uppb. 10: 1—11: 19.

Torsd. 14. Sv. psb. 513: 3. 513: 4. Psalt. 46. Uppb. 12: 1—13: 10.

Fred. 15. Sv. psb. 591: 4. 591: 5. Psalt. 51: 3—14. Uppb. 13: 11—14: 20.

Lörd. 16. Sv. psb. 54: 1—2. 54: 3—4. Psalt. 96: 1—10. Uppb. 15: 1—16: 21.

TREDJE SÖNDAGEN I ADVENT.

(Violettt skrud.)

För helgsmålsbönen:

Sv. psb. 73: 1—2. 73: 3—4. Psalt. 80: 2—4. 5 Mos. 18: 15—19.

För högmässan:

Sv. psb. 52: 1. 53: 1—4. 45: 8. 597. [52: 4. 157.] 647: 5. Allmän kyrkobön: Alt. I.

För aftonsången:

Sv. psb. 329. 316: 1—3. 673: 14.

För veckans andakter:

Månd. 18. Sv. psb. 567: 3—4. 567: 5. Psalt. 145: 1—7. Uppb. 17: 1—18.

Tisd. 19. Sv. psb. 51: 4—5. 51: 6—7. Psalt. 71: 1—6. Uppb. 18: 1—24.

Onsd. 20. Sv. psb. 53: 5—6. 53: 7. Psalt. 119: 9—16. Uppb. 19: 1—21.

Torsd. 21. Sv. psb. 588: 1. 588: 4—5. Psalt. 111. Uppb. 20: 1—21: 4.

Fred. 22. Sv. psb. 52: 4. 52: 5. Psalt. 102: 13—23. Uppb. 21: 5—21: 27.

Lörd. 23. Sv. psb. 510: 1—3. 510: 8. Psalt. 105: 1—9. Uppb. 22: 1—21.

FJÄRDE SÖNDAGEN I ADVENT.

(Violettt skrud.)

För helgsmålsbönen:

Sv. psb. 54: 1—2. 54: 3—4. Psalt. 145: 18—21. Jes. 55: 3—6.

För högmässan:

Sv. psb. 51: 1—2. 54. 48: 1. 51: 4—7. [52: 1. 157.] 55: 4. Allm. kyrkobön: Alt. I.

För aftonsången:

Sv. psb. 53: 1—4. 57. 49: 4—5.

VAR HERRES JESU KRISTI FÖDELSE.

JULDAGEN.

(Vit skrud.)

För julaftonens helgmålsbön:

Sv. psb. 63: 1—6. 63: 13—15. Psalt. 45: 2—8. Jes. 11: 1—5.

För ottesången:

Textförslag: 1 Joh. 4: 9. Sv. psb. 55. 63: 13—15.

För högmässan:

Sv. psb. 63: 1—3. 60. 56: 5—6. 62. 69: 3. Allm. kyrkobön: Alt. II.

För aftonsången:

Sv. psb. 59: 1—5. 61. 56: 7—8.

ANNANDAG JUL.

(Röd skrud.)

För högmässan:

Sv. psb. 50: 1, 2. 122: 3—5. 118: 3. 62: 5—7. [69: 2. 152.] 53: 7. Allm. kyrkobön: Alt. I.

För aftonsången:

Sv. psb. 55: 2—4. 123: 4—7. 599: 9.

För veckans andakter:

Onsd. 27. Sv. psb. 63: 8—9. 63: 13—14. Psalt. 2: 7—12. Matt. 1: 18—2: 23.

Torsd. 28. Sv. psb. 50: 1—2. 50: 5. Psalt. 110: 1—4. Matt. 3: 1—4: 11.

Fred. 29. Sv. psb. 72: 1—2. 72: 6. Psalt. 85: 9—14. Matt. 4: 12—5: 26.

Lörd. 30. Sv. psb. 62: 1—2. 62: 4. Psalt. 31: 2—6. Matt. 5: 27—48.

SÖNDAGEN EFTER JUL.

(Vit skrud.)

För helgsmålsbönen:

Sv. psb. 58: 1—4. 58: 5—7. Psalt. 43. Jes. 31: 15—18.

För högmässan:

Sv. psb. 62: 5, 6. 63: 8—15. 56: 5, 6. 57: 1, 2. [69: 2. 509.] 59: 6, 7. Allm. kyrkobön: Alt. II.

För aftonsången:

Sv. psb. 50. 49. 289: 7.

NYÅRS DAGEN.

(Vit skrud.)

För helgsmålsbönen:

Sv. psb. 412: 1, 2. 412: 5. Psalt. 103: 1—13. Jes. 63: 16 b.

För ottesången:

Textförslag: 2 Mos. 33: 15. Hebr. 13: 8—16. Sv. psb. 204: 2—3. 411: 5—7.

För högmässan:

Sv. psb. 413: 1. 406. 56: 5, 6. 64. [69: 2. 407.] 615: 5. Allm. kyrkobön: Alt. II.

För aftonsången:

Sv. psb. 410: 1—4. 517: 4—6 (430: 6—8). 412: 6.

För veckans andakter:

Tisd. 2 jan. Sv. psb. 66: 1—2. 66: 3—4. Psalt. 72: 1. 17—19. Matt. 6: 1—25.

Onsd. 3. Sv. psb. 407: 1—2. 407: 8. Psalt. 71: 12—18. Matt. 6: 26—7: 11.

Torsd. 4. Sv. psb. 557: 1—2. 557: 4. Psalt. 73: 23—28. Matt. 7: 12—29.

Fred. 5. Sv. psb. 68: 1—2. 68: 3. Psalt. 117. Matt. 8: 1—34.

TRETTONDEDAG JUL.

(Grön skrud.)

För helgmålsbönen:

Sv. psb. 69: 2, 69: 3. Psalt. 72: 1—11. Jes. 45: 22—25.

För högmässan:

Sv. psb. 69: 1. 67. 73: 4. 68: 1—3. [69: 2. 152.] 56: 7, 8. Allm. kyrkobön: Alt. II.

För aftonsången:

Sv. psb. 68. 539. 69: 3.

FÖRSTA SÖNDAGEN EFTER TRETTONDEDAG.

(Vit skrud.)

För helgsmålsbönen:

Sv. psb. 325. 434. Psalt. 27: 1—5. Jes. 66: 1, 2.

För högmässan:

Sv. psb. 324: 1, 2. 325: 1—6. 68: 4—5. 326: 2—4. [69: 2. 152.] 529: 5, 6. Allm. kyrkobön: Alt. I.

För aftonsången:

Sv. psb. 530. 325: 6—9. 531: 1.

För veckans andakter:

Månd. 8. Sv. psb. 326: 1—2. 326: 3—4. Psalt. 145: 15—21. Matt. 9: 1—26.

Tisd. 9. Sv. psb. 407: 3, 4. 407: 5. Psalt. 90: 1—6(—14). Matt. 9: 27—10: 23.

Onsd. 10. Sv. psb. 531: 1. 531: 2. Psalt. 119: 169—176. Matt. 10: 24—42.

Den tredje allmänna svenska kyrkosångshögtiden i Uppsala 1933.

För tredje gången ha de tre rikssammanslutningarna för främjande av kyrkosång och kyrkomusik, Sveriges kyrkosångsförbund, Sveriges Allmänna Organist- och Kantorsförening och Kyrkosångens Vänner, firat gemensam högtid, denna gång i Uppsala. Tillslutningen har varit större än under föregående kyrkosångshögtider, vilket är ett gott bevis för det stigande kyrkomusikaliska intresset i vårt land.

Från alla delar av Sveriges land hade kyrkokörer anlänt för att med sin sång bidra till att skapa verklig högtid. Årkestiftets Kyrkosångsförbund och de nära Uppsala belägna stiftsförbunden voro givetvis talrikast representerade vid mötet, men ej heller körer med hemort fjärran från staden vid Fyris hade skytt mödan och kostnaderna för en lång och besvärlig resa.

Kyrkosångshögtiden inleddes med gudstjänst i domkyrkan på fredagens middag kl. 1. Johann Sebastian Bach fick svara för själva introduktionen, i det att domkyrkoorganisten H. Weman utförde Preludium och Fuga i C dur och domkyrkokören sjöng »Ditt namn, Jehova, vill jag sjunga». Annars förekom Bachs namn ganska sparsamt på programmet. Öppningstalet hölls av ärkebiskop Eidem, som talade om tacksamhet för sångens och musikens gåva. Vid följande liturgisk avdelning utfördes bl. a. Te Deum i koralbokens form med noggrant iakttagande av hel- och halvtoner. Sällan har väl psalmsången ljudit så fulltonig i den ärevördiga Uppsaladomen, som när den väldiga församlingen uppstämde »Loven Gud i himmelshöjd» eller »Oss välsigna och bevara».

Första dagens konsert, varvid separata förbundskörer framträdde under respektive förbundsdirigenters ledning, hölls i Universitetets aula. Programmet visade här liksom vid andra tillfällen en betänklig blandning av gammalt och nytt. Värmlandskören under ledning av dir. O. Söderlund inledde konserten med Josephsons »Quando corpus morietur». Utförandet var gott och solisten, fru Florin, hade en tilltalande och behaglig stämma. Morénkantaten »Den signade dag», som uppfördes av Linköpings stifts kyrkosångsförbund med kantor Hedbor som dirigent, är ett verk, som till sin uppbyggnad är ganska skiftande. Det starkaste intrycket gjorde helt säkert slutkoralen, sv. ps. 272: 2—3, i vilken den väldiga åhörarskaran stämde in. — Större framgång hade Lundakören (dir. O. Wadborg) med Buxtehudes förträffliga kantat »Lauda Sion Salvatorem». Dialogen mellan fiolerna kom ypperligt till sin rätt och körklngen var utmärkt, kanske stundom dock en smula hård. Solopartiet utfördes av en del av kören, en sak som är efterföljansvärd, då det ofta är svårt att finna lämpliga solister. — Dagens stora stridsämne var slutnumret, H. Lindqvists Reformationskantat, som utfördes av Västeråsförbundets kör

under dirigentskap av kompositören. När man hör ett sådant verk under en Kyrkosångshögtid, har man verkligen anledning att fråga sig, vad som är ändamålet med en sådan högtid. Det var kanske särdeles olyckligt att uppföra denna publikfriande sak omedelbart på Buxtehudes klara, ädla toner. Kontrasten märktes då för starkt. Kompositören-dirigenten är dock värd en eloge för det sätt, varpå han dirigerade sitt verk. Att kompositionen slog an på publiken, bevisade de applåder, som vid styckets slut tvingade sig fram, trots att sådana vid konsertens början undanbets.

Andra mötesdagen, lördagen, inleddes med Matutin i Domkyrkan och Helga Trefaldighetskyrkan.

Högtidens kulmen nåddes på lördagskvällen, då Händels oratorium »Messias», ett sannskyldigt evangelium i toner, i domkyrkan uppfördes av rikskören, c:a 1,500 personer. Akademiska kapellet och Uppsala Musikerförbund under dirigentskap av musikdirektör Harald Colleen. Det måste betecknas som en enastående prestation av både dirigent, kör och orkester att efter endast några få timmars samövning uppföra detta jätteverk med så stor framgång. Körpartierna voro av mäktig verkan, särskilt naturligtvis den stora Hallelujakören. Insatserna markerades tydligt och renheten var berömvärd. Den ofantliga kören var verkligen med på noterna. Domkyrkans svåra akustiska förhållanden gjorde, att körklängen i forte ej var så imponerande, som man kanske väntat men hidrogen säkerligen också till att släta över en hel del ojämnheter. Bland solisterna bör särskilt nämnas sopranen, Kerstin Lindberg-Torlind, som skyhögt höjde sig över de övriga. Hennes tolkning av ariorna »Han föda skall sin hjord som en herde» och »Jag vet, att min förlossare lever» hör till det som man ej snart glömmet.

Söndagens högmässa i domkyrkan, som var fylld till sista plats av en andäktig menighet, fick en synnerligen värdig utformning. Biskop Auléns förkunnelse om Kristusbekännelsen gjorde ett djupt intryck. Domkyrkans gosskör sjöng under dir. Mellanders ledning två mindre körsaker, av vilka i synnerhet den första Benedictus av Palestrina, klingade utmärkt.

Söndagens huvudkonsert var rikskörens hymnkonsert i domkyrkan. Programmet upptog kompositioner fr. o. m. Palestrina fram till nu levande mästare. Den första och svåraste delen dirigerade dir. Colleen. Kören verkade här något osäker. Det var ej samma distinkta insatser och samma klarhet i stämföringen som under Messiaskonserten. Vid en följande avdelning dirigerade domkyrkoorg. H. Lindqvist. Här bör särskilt nämnas J. S. Bachs »Min Frälsare, vad själave». Största framgången som dirigent hade utan tvivel den unge Bollnäs-kantorn D. Murgård, som ledde rikskören under den sista romantiska delen av programmet. Han hade helt visst varit värd att få något värdefullare saker på sin lott. —Man bör ingalunda förglömma att nämna Strängnäs-körens (dir. A. Andrén) separata uppträdande. Dess utförande av några latinska hymner av Morén stod i fråga om nyansering och frasering ej långt ifrån idealet.

Vid eftermiddagens orgel- och körkonsert hade den utmärkte domkyrkoorganisten H. Weman goda tillfällen att visa sin och domkyrkoorgelns förmåga. Första avdelningen omfattade äldre orgelmusik av

Bruhns, Scheidt och Böhm. Dessa vackra saker fingo en god tolkning och stilenlig registrering. För körsången svarade denna gång Strängnäs stifts kyrkosångsförbund, som under dir. Andréns ledning utförde Buxtehudes Magnificat, ett ståtligt verk för kör, orkester och stor orgel. Om utförandet är intet annat än gott att säga. Särskilt berömvärd var organistens påpasslighet. På den senare delen av programmet stodo modernare orgelsaker, Max Regers stora Fantasi och Fuga Op. 137 b och en svit av Günter Ramin. Olika stilarter representerades således vid denna konsert, som i fråga om de musikaliska prestationerna nog måste sättas högst. —

På söndagens eftermiddag inledde dir. A. Runbäck, Båstad, diskussion om orgelrestauration. Han framhöll vikten av att taga vara på de gamla förnämliga orglarna och beklagade den nuvarande friheten som råder för organister att utan någon egentlig kontroll kassera gamla värdefulla verk och på egen hand ombesörja byggandet av nya orglar. I den följande diskussionen yttrade sig fil. lic. B. Wester och domkyrkoorg. H. Weman, vilka ytterligare betonade inledarens ord. Den senare föreslog, att alla orglar skulle stå under kontroll av museimän. En lagstiftning på detta område vore synnerligen önskvärd.

Största delen av den sista mötesdagen, måndagen, var anslagen till utfärd till Leufsta bruk, där den underbara Cahman-orgeln från början av 1700-talet i brukskyrkan demonstrerades. En musikandakt var anordnad i kyrkan. Orienterande föredrag hölls av lic. Wester, som gav en kortare historik över svenskt orgelbyggeri. Dir. Gunhild Schedin (orgel), prof. Sven Kjellström och fröken Magda Leijonmarck (violin) svarade för konsertavdelningen. Tyvärr klingade fiolerna på grund av uppstämningen — orgeln står nära en halvton för högt — ej till sin fördel.

Koralfrågan ventilerades på kvällen i föredrag av doc. C. A. Moberg och dir. W. Åhlén. Den förre sysselsatte sig huvudsakligen med rytmiska och harmoniska problem. Den senare demonstrerade nya koralmelodier, av vilka en del redan äro kända för denna tidskrifts läsare. Bland de nyare, som ej förut varit offentliggjorda, tilldrog sig särskilt en utomordentlig dorisk melodi till ps. 658, »En dalande dag», stort intresse.

Kyrkosångshögtiden avslutades i domkyrkan på måndagskvällen med Completorium enligt Vesperale. Den som har kännedom om verklig tidsång torde knappast känna någon dragning till Vesperalets Completorium med dess sönderhackade antifoner och märkvärdiga »psalmtoner».

Årets kyrkosångshögtid är till ända. Det har varit en glädjens högtid, en sångens och musikens högtid. Förvisso har varje deltagare känt, vilken märkvärdig förmåga musiken har att stämma sinnet till andakt. Även om ej alla prestationer stått på höjden av konstnärlighet, så må man dock betänka, att vid en kyrkosångshögtid sådan som denna huvudvikten ej ligger på de musikaliska prestationernas art utan på den personliga samvaron och gemenskapen. Vilken stor och härlig förmån är det ej för den enskilde att tillsammans med sångare från hela Sveriges land i toner få prisa och lova alltings Skapare!

Olov Agrell.

Orgelrestauration.*)

Vi få i våra dagar bevittna en ganska grundlig omvärdering av de gamla och de nyare orglarna. Gamla instrument, som blott för 10 år sedan ansågs fullkomligt odugliga och värdelösa, upptäckas nu vara verkliga konstverk. Men de nyare s. k. orkesterorglarna med sin grötiga ton och sina banala grannlåter blir man mer och mer utledsen på.

Från Båstad, där jag har min tjänstgöring, skulle jag kunna omtala ett typiskt exempel på en sådan omvärdering. Båstads kyrka äger utom sin nya orgel även en gammal sådan, byggd av Jonas Ekengren år 1792. Om detta instrument säger Waldemar Ahlén i sin senaste orgelrapport, att det står »som ett levande monument över en svunnen storhetstid i svensk orgelbyggnadskonsts historia. För framförandet av Buxtehude, Bach och andra store lånar det vid de under sommartid varje vecka anordnade orgelaftnarna sin egenartade, klangfagra röst och kommer helt visst att för långa tider framåt räknas till Båstads kyrkas klenoder». Det är ju onekligen ett vackert omdöme om vår gamla orgel. Men sådana vitsord vankades det inte för 20 år sedan. »Å, det är en skandal, att Båstads församling skall ha en så usel orgel i sin kyrka!» Så lät det på den tiden. Och så samlade man pengar, för att i sinom tid kunna bygga en ny orgel. Naturligtvis tänkte man sig att riva och kasta bort den gamla. När orgelbygget kom till stånd, år 1918, blev emellertid den gamla orgeln tillvaratagen. I ett tornrum bakom nya orgeln byggdes en liten läktare, på vilken man uppsatte det gamla instrumentet. Detta iståndsattes nödortfigt, så att åtminstone hälften av stämmorna kunde användas. Fasaden kvarstod dock på sin ursprungliga plats och användes till nya orgeln.

Redan vid våra första orgelaftnar, år 1920, då även ett och annat nummer spelades på gamla orgeln, hördes någon enstaka kättares röst säga, att musiken på gamla orgeln var kanske det vackraste, utan att därför något klander riktades mot nya orgeln, som enligt allas mening var mycket god. Den hade dock naturligtvis samma fel som alla sina samtida: gambaartad principklang, för mycket stråkstämmor och för lite övertonsstämmor o. s. v. Den gamla orgelns klang verkade mer kyrklig och tycktes passa så bra i det ålderdomligt ståtliga templet. Detta kunde man knappast säga om nya orgeln. Man började så småningom ana, att gudstjänsten förlorat åtskilligt genom bytet.

År 1929 blev tornrummet iordningställt till vapenhus. I sammanhang därmed blev den gamla orgeln fullständigt restaurerad. Erhöll då även en vacker fasad, varefter den med sin lilla läktare blev en synnerligen förnäm prydnad för det nya vapenhuset. Principalstämmorna, som *delvis* kvarstodo i fasaden inne i kyrkan, fick nu nya pipor, där de voro defekta till följd av förlusten av dessa fasadpipor. En regulator anbragtes på luftkanalen. Förut hade bälgramparen ofrivilligt fungerat som tremulant, men detta gjorde regulatorn slut på. Härigenom, samt inte minst genom restaureringen av mixturerna, ökades orgelns användbarhet

* Föredrag vid Kyrkosångsmötet i Uppsala.

avsevärt. Och dock var vi mycket måna om, att inte försköna orgeln utan att låta alla stämmor behålla sina styrkegrader och klangfärger. Målet för restaureringen var inte endast det praktiskt-musikaliska utan även det rent antikvariska: att låta orgeln få vara ett prov på sin tids uppfattning.

Nu blev det emellertid svårt för den nya orgeln att kunna tävla med den gamla. Fortfarande användes båda vid orgelafnarna, men musiken på gamla orgeln tilldrog sig mer och mer intresset, och främlingarna började uttala sin förvåning över att Båstad någonsin funderat på att skaffa sig ett nytt instrument, när de hade en så fin gammal orgel.

Förra året fick den *nya* orgeln emellertid undergå en ganska kraftig omdaning i förening med tillbyggnad. Då avsikten var att göra orgeln till ett verkligt kyrkoinstrument, lämpat till återgivande av den gamla goda orgelmusiken, och då vi, enligt många samstämmiga vittnesbörd, lyckats uppnå vårt mål, skulle det kanske kunna intressera denna församling att höra något om, hur det gick till.

Av det befintliga orgelverket användes så mycket, som vi ansåg möjligt. Alltså: spelbordet, de Rooseveltska luftlådorna, den mekaniska spel- och registerregeringen, bälgen och fläkten; av stämmorna slopades endast Violin 8', Salicional 8' och den 4-koriga 16 fots-kornetten. En Gamba 8' hade redan tidigare, vid en stämning av orgeln, borttagits. Vid samma tillfälle hade Principal 8' och Oktav 4' fått vidare mensur genom pipornas uppflyttning 2 halvtoner. Avsikten med denna åtgärd var att försöka få en bättre principalton. Det hjälpte delvis; men den omständigheten, att crescendoskåpet omslöt hela orgeln, gjorde, att målet då ej kunde helt uppnås. Om dessa stämmor stå i skåp, måste de nämligen vara mycket starkt intonerade för att kunna göra sig gällande; därigenom blir tonen mera violinprincipal-artad, även om mensuren är vid. Nu ändrades crescendoskåpet, så att det endast kom att innesluta 2:a man. Sedan detta var gjort och sedan lufttrycket sänkts (till 76 mm.), kunde principalerna genom omintonation erhålla den önskade klangen.

Orgeln blev även tillbyggd med en självständig pedal på 3 stämmor. Förut fanns endast 3 transmissioner i pedalen. Även tillbyggdes ett litet 6-stämmigt s. k. positiv; först var det meningen, att detta skulle bli en 3:e man., men detta lät sig inte göra, utan positivet fick spelas från 1:a man. Till detta positiv användes skifflåda eller registerlåda, emedan denna luftlåde-typ är den bästa i intonationshänseende. Orsaken härtill anses vara, att den sammanpressade luften här inte kommer så direkt och häftigt in i pipan som i t. ex. Rooseveltlådan; i registerlådan kommer spel-luften först in i den stora cancellen och blandas där med förtunnad luft innan den når pipan; därigenom blir tonansatsen mildare eller mera kultiverad.

Vi ska nu redogöra för orgelns nya disposition. De stämmor, som fanns före år 1932, benämnas gamla, trots deras obetydliga ålder.

1:a man. har nu alltså 2 avdelningar. I den äldre avdelningen, som vi skulle kunna kalla huvudverket, befinner sig följande 7 stämmor:

Borduna 16', gammal.

Principal 8', gammal.

Flûte Harmonique 8', gammal.

Oktava 4', gammal.

Oktava 2', ny.

Mixtur 5 chor, ny.

Trumpet 8', gammal.

Här finns alltså ingen Gamba 8'. Och den grötiga 16 fots-kornetten har fått lämna plats för en praktfull 5-korig Mixtur. En kornett, även om den är riktigt sammanställd, kan aldrig ge den glans åt orgeltonen eller ge den klarhet och genomskinlighet åt det rörliga, polyfona orgelspelet som en Mixtur.

I 1:a manualens andra avdelning, det helt nya positivet, ha vi 6 stämmor:

Gedackt 8'.

Blockflöjt 4'.

Qvinta $2\frac{2}{3}$ '.

Waldflöjt 2'.

Terz $1\frac{3}{5}$ '.

Krummhorn 8'.

Qvinten och Terzen bilda tillsammans en Sesqui altera. Genom att på olika sätt blanda dessa övertonsstämmor kan man få många utomordentligt verkningsfulla klanger. Och Krummhornet med sin ljusa, genomskinliga klang har nästan gjort den gamla tjocka trumpeten i huvudverket överflödig.

Så har vi vår lilla 2:a manual. Där har det förut befintliga Geshorn 4' omflyttats till en 8 fotsstämma, som på grund av den smala mensuren fått namnet Spetsgamba. F. ö. en vacker stämma, mycket värdefullare än den gamla Salicionalen, som nu slopats. Vidare ha vi den gamla Rörflöjt 8' och den 2-koriga Voix celeste 8', som vi av diverse anledningar behållit, fast den inte passar till den nya stilen. Den gamla Flûte Oktaviant 4' har omflyttats till 2 fotsstämma och såsom sådan fått namnet Querflöjt. Så ha vi fått ett nytt Nachthorn 4' och en ny 3 korig Zimbel. Alltså innehåller 2:a man. dessa 6 stämmor: Spetsgamba 8', Voix celeste 8', Rörflöjt 8', Nachthorn 4', Querflöjt 2 och Zimbel 3 chor.

Den nya pedalen innehåller Subbas 16', Principal 8' och Rauschqvint 4 chor. Från huvudverket är Borduna 16', Flûte Harmonique 8' och Oktava 4' transmitterade.

Nu finns det kanske någon, som menar, att den där dispositionen är ju alldeles »uppåt väggarna». Bara flöjtstämmor och »skrikstämmor», inga stråkar mer, utom den stackars lilla Voix celesten! De, som hört vår nyrestaureerade orgel, har visst inte beklagat sig över de många skrikstämmorna. De ha tvärtom prisat den ljusa, festliga klang, som orgeln erhållit genom dessa småstämmor. Och stråkarna tyckes ingen ha saknat. Den lilla celesten spelar nu en allt obetydligare roll. — En numera bortgången, framstående kyrkomusiker i Stockholm påstod på sin tid, att man förstörde sina öron med Voix celesten, så att man sedan måste ha den med alltid. Det är beklagligt, att denna öronsjukdom även smittat landsbygden och det till den grad, att man nu måste ha en Voix celeste

även i den allra minsta orgel. Då vi, trots sådana kätterska åsikter, behållit denna stämma, visar ju detta, att vi inte betett oss som fanatiker vid orgelns omdaning. Vi ha även behållit de båda överblåsande flöjterna, fastän den ena, Flüte Oktaviante 4', blivit omändrad till 2-fotsstämma. Dessa överblåsande flöjter ha varit mycket överskattade. Nu börjar man att se eller höra litet mera kritiskt på dem. I Båstadsorgeln kan göras intressanta jämförelser mellan dessa och de nya stämmorna Gedackt 8', Blockflöjt och Nachthorn 4' och Waldflöjt 2'. Ett solo på huvudverkets Flüte Harmonique är visserligen nu som förut vackert, men kan inte jämföras med ett solo på positivets Gedackt 8' med dess sköna, klara ton, delvis beroende på den låga uppskärningen. Likaså kan man mycket väl förstå, varför stämmorna Blockflöjt och Nachthorn numera värderas högre än Flüte Oktaviante. De förstnämnda ha, utom andra goda egenskaper, även den att blanda sig bättre med andra stämmor. De överblåsande äro mera individualistiska liksom många av de andra s. k. karaktärsstämmorna, som man under senare årtionden varit så angelägen om. Det har blivit som i en kör bestående av idel solister, som varken vill eller kan anpassa sig efter varandra. De gamla orglarnas stämmor samsades bättre, och dit vill vi nu åter komma.

Vid restaureringen har vi även vunnit ett annat vackert resultat, nämligen att orgelverket, trots att det blivit tillökadt, nu döljes av fasaden. Förut var det dåligt ställt med den saken till följd av det stora crescendo-skåpet. Även från arkitektsynpunkt måste man ge företräde åt den nya orgelstilen, som ej fordrar en sådan myckenhet långa pipor.

Om vi nu efter dessa erfarenheter skulle tänka oss, att alltsammans vore ogjort, att den gamla orgeln stode kvar på sin ursprungliga plats, men att nybyggnad, ombyggnad eller tillbyggnad vore på tal! Hur skulle vi då göra?

Naturligtvis skulle vi inte ha den ringaste tanke på att nedskrota den gamla orgeln.

Skulle vi även nu, liksom år 1918, vilja skilja orgeln från fasaden och flytta ut den i tornet? Vi ha minst av allt någon anledning att beklaga, att så skedde; men därmed är inte sagt, att vi även nu skulle tillgripa den utvägen.

Vi skulle väl först samråda med en arkitekt och undersöka möjligheterna att bygga ny orgel, fastän den gamla finge stå kvar. I så fall funnes två alternativ: 1) att låta varje orgel vara ett instrument för sig eller 2) att sammanfoga dem till en enhet.

Innan vi gå in härpå, borde vi kanske än en gång granska den gamla orgeln och tänka efter, om den inte skulle kunna vara användbar i det skick, den befinner sig.

Vilka stämmor ha vi nu i den gamla orgeln? Diapason 8', Gedackt 8', Principal 4', Spetsflöjt 4', Täckt flöjt 4', Qvinta 3', Oktava 2'. En repeterande Rausqvint 2 chor, bestående av qvint $1\frac{1}{3}$ och oktav 1. En repeterande s. k. Mixtur 2 chor, bestående av terz $\frac{4}{5}$ och qvint $\frac{2}{3}$.

Trumpet 8', delad på 2 register, bas och discant. Slutligen har det funnits en Trumpet 4 bas och Vox Virginia 8 discant. Dessa båda halvstämmor samt en tremulant ha borttagits, troligen under 1800-talet.

Vi ha redan omnämnt den gamla orgelns förtjänster som konsertinstrument. Naturligtvis lämpar den sig inte för vad som helst. Inte för den litteratur, som brukades för en 15—20 år sedan. Då spelade man mest favoriterna Guilmant, Widor och Rheinberger. Av Bachs fugor spelade man helst dem, som stod för högsta betyget, de andra skämdes man för, och man lät den förnäma orgellitteraturen före år 1750 ligga tämligen obrukad. Nu är ju förhållandet ett helt annat. Till postludier och vid orgelstunder använder man nu med förkärlek den gamla orgelmusiken, inte minst koralbearbetningarna. Det visar sig då, att ofantligt mycket av denna musik med stor fördel låter utföra sig på ett sådant instrument som vår gamla orgel.

Tänka vi på gudstjänstspelet, så börjar ju även här nya åsikter göra sig gällande. Man börjar t. ex. tvivla på lämpligheten av den tjocka, massiva koralregistreringen med Borduna 16'. Frånvaron av denna stämma kan väl numera inte anses vara något skäl för att kassera en orgel. Svårare är ju att undvara en Subbas i pedalen; dock måste man väl opponera sig mot den gängse föreställningen, att orgelmusiken skulle vara mindervärdig, om man inte kan komma djupare än till 8 fots grova C. Har man blott övergett en del föråldrade registreringsprinciper, så skall man snart komma underfund med, att en sådan gammal orgel fortfarande kan vara tjänstduglig, och att den kan ge mera helgd åt kyrkomusiken än mången ny orgel.

När man skall restaurera ett sådant instrument, bör man även beakta dess egenskap av kulturminne; man bör inte onödigtvis byta ut stämmor och ändra orgelns karaktär. Det har visat sig, att en från museala synpunkter mönstergill behandling av ett sådant instrument, kunnat bli till rikt gagn för det rent musikaliska resultatet.

Tillbyggnad av en sådan gammal orgel är i allmänhet en vansklighets sak. Både det gamla och det nya blir lätt lidande därpå. Därmed är inte sagt, att inte en tillbyggnad i ett och annat fall skulle kunna utföras med gott resultat.

Vår gamla orgel skulle, om den kvarstått inne i kyrkan, lätt kunnat tillbyggas med en självständig pedal. Ett sådant tillägg hade även varit det mest nödvändiga och eftersträvansvärda. Tillbyggnad av en 2:a manual hade varit svårare. Då hade man väl för det första fått spoliera den gamla förnäma manual-klaviaturen med dess svarta undertangenter, vilket, enligt min mening, hade varit ett helgerån. Även om man hade gått med på att offra klaviatur och mekanik, skulle andra och större svårigheter kvarstått. Skulle man fortfarande nöjt sig med manualens omfång i discanten (t. o. m. trestrukna d)? Skulle man fortfarande behållit den ursprungliga tonhöjden eller sänkt denna (inte fullt en halv ton) för att uppnå normaltonhöjd? Enbart en sådan ändring hade blivit ett ganska hårdhänt ingrepp. Att sammanfoga gammalt och nytt kan sålunda ha sina svårigheter. Att dessa kunna övervinnas skall inte förnekas, inte heller att starka skäl kunna tala för ett försök att på sådant sätt tillgodogöra sig det gamla. Men man kan hysa sina betänkligheter. Ofta är det nog bäst, att det gamla får vara orört och att ett helt nytt instrument bygges. Som allmän regel kan nog sägas, att ju äldre och ju ursprungligare

en orgel är, desto mindre lämpar det sig att tillbygga den, och desto mer kan den ha pretention på att fortfarande få vara en sluten enhet.

Vi skall nu gå in på ett annat och ofta praktiserat sätt att taga vara på det gamla, nämligen att bygga ny orgel men i densamma använda gamla pipor. Även här skulle man nog kunna säga, att ju äldre piporna äro, desto vanskligare blir ett sådant företag. Att det därvid inte duger att använda senare tiders höga lufttryck är ju självklart. Fråga är emellertid, om inte även överflyttningen från en gammal sleiflåda till en modern kågellåda eller Rooseveltlåda kan bli ödesdiger. Ofta har det sagts, att gamla pipor, som på sin ursprungliga plats klingat förträffligt, ha, när de blivit placerade på en ny Rooseveltlåda, visat sig vara alltför bristfälliga, så att de måst ersättas av nya pipor. Detta måste väl i så fall vara ett ypperligt bevis för att dessa nya lådor i intonationshänseende är långt underlägsna de gamla hederliga sleiflådorna. På de nya lådorna kan alltså endast pipor av den allra bästa beskaffenhet tåla påfrestningen och klinga tillfredsställande. På de gamla sleiflådorna däremot kan t. o. m. gamla, tunna, skröpliga blypipor klinga alldeles utmärkt. Men sådana lådor bränner man upp!! Inte alltid har man dock nödgats kassera de gamla piporna efter en sådan transport. Stundom ha de tvärtom blivit lika väljudande som de nya. Men man har bara inte kunnat känna igen dem. Det där, som skulle kunna kallas patina, har försvunnit. Går man in för att i en ny orgel medtaga några vackra stämmor från ett äldre instrument, så vill man givetvis känna igen dem i den nya miljön. Emellertid påstås det, att gamla pipor, som stått på sleiflåda, *måste* vid överflyttning till luftlåda av annat slag undergå en viss behandling för att ge tillfredsställande intonation, och att man därvid inte kan undgå att i större eller mindre grad spolia den ursprungliga karaktären. Skall man vara säker på att uppnå ett i alla avseenden gott resultat, bör nog den nya orgeln byggas med sleiflådor. På det sättet ombygges nu det stora orgelverket i Lundadomen. Där finns säkerligen alla förutsättningar för att man i sinom tid skall kunna känna igen P. Z. Strands härliga stämmor.

Det är förvisso en underlig värld vi leva i. Är det inte underligt, att, i en tid, då kulturminnesvård blivit var mans angelägenhet, man ändå fortsätter att misshandla och t. o. m. bränna upp gamla kyrkorglar? Är det inte underligt, att fastän man så allmänt beklagar sig över de smaklösa kyrkorna från 80- och 90-talet, så fortsätter man att omhulda den orgelklang, som är precis samma andes barn? Gamba, Violin, Salicional, Voix celeste och Euphone, det är inga dåliga musikaliska motsvarigheter till cementprydnader, pärlspontråder och annat krimskrams. Är det inte underligt, att kyrkomusikerna, som nu börja bli så klassiska och antiromantiska uti smaken, att de knappt vilja utföra något, som är komponerat efter 1750, ändock fortsätta att bygga och restaurera orglar utan hänsyn till just denna gamla kyrkomusik, som med all rätt sättes i främsta rummet?

Emellertid må vi väl inte hänge oss åt pessimistiska betraktelser utan tro och hoppas, att även i vårt land skall sanningen så småningom segra på grund av sin egen inneboende kraft.

Albert Runbäck.

Lägre organistexamen.

Den 26 februari 1814 inlämnade Musikaliska Akademien till Kungl. Maj:t en skrivelse*) »med projekt till förbättrade statuter» i vilken det i kraftiga ordalag talas om kyrkomusikens förfall och om den stora okun- nighet, som märkes hos de flesta organister och kyrkosångare. »Sångaren och Organisten hvilkas biträde sträcker sig till en god tredjedel af All- männa Gudstjensten, blifva, kanske på de flesta ställen, antagna på ganska osäkra och tvetydiga Bevis öfver deras kunskaper och skicklighet till den tjenst de skola förrätta utfärdade af Personer som sjelfve ofta sakna de kunskaper de skola vitsorda.» Musikaliska Akademien, som alltid tagit som sin särskilda uppgift att hålla kyrkomusiken på ett högt plan och att dess utöfvare skola vara väl rustade för sitt betydelsefulla kall, föreslår för att avhjälpa dessa missförhållanden, att ingen skulle kunna »erhålla en Organist- eller Klockare-Beställning utan att genom Bevis af den vid Ortens Läro-Verk varande Director-Musices eller någon kun- nigare Stadsorganist hafva dokumenterat sig äga de för Beställningen egentligast nödiga kunskaper».

Den 11 maj samma år bifaller Kungl. Maj:t Akademiens hemställan »dock med det tillägg, att, som någon gång kunde hända, det skickelige Musik-Sökare i Landsorterna, helst de aflägsnare, saknade tid och med- del att göra en resa till Hufvudstaden, för att inför Akademien aflägga erforderliga prof, det må vara Akademien tillåtet att med desse Perso- ner i sjelfva vistelseorten eller någon derintill nära belägen, anställa Examen genom en eller flere Akademiens Ledamöter, som äga af Akade- mien fullkomligt förtroende.»

Den 8 december 1881 utfärdar Kungl. Maj:t Nya bestämmelser för sö- kande till organist- och kyrkosångarebefattningar. Dessa skola förete be- tyg från Musikkonservatoriet eller av domkyrkoorganist eller annan per- son, som därtill erhållit Akademiens förordnande. Det av examinator ut- färdade betyget skulle förses med påskrift av vederbörande domkapitel förordnat ombud. Denne vitsordade därigenom, att examinanden ägde föreskrivna kunskaper och färdigheter.

Det är alltför välbekant för att närmare omnämnas, hur denna Kungl. Maj:ts föreskrift i verkligheten tillämpades. Organistexamen av- lagd i stiftstäderna fick i många fall ett berättigat dåligt rykte. Effektiv kontroll saknades. Man kunde ju ej begära, att domkapitlets ombud all- tid skulle sitta inne med nödiga kunskaper för en sådan kontroll. Musi- kaliska Akademien hade länge insett, att en revidering av examensförhål- landena vore nödvändig. Efter flera förslag fastställde Kungl. Maj:t den 16 april 1930 ny examensstadga: den lägre organistexamen avlägges en gång om året inför av Akademien förordnad examinator jämte två av Akademien och en av domkapitlet utsedda sensorer. Till grund för exa- mens bedömande ligger en av Akademien fastställd kursplan.

I denna tidskrift har vid flera olika tillfällen den nya examensord-

*) Se Morales: Kungl. Musikaliska Akademien 1921—1931 s. 26 f.

ningen diskuterats. Alla ha varit eniga om den stora betydelse denna examen bör kunna få. Man skulle kunna säga, att omläggningen av denna och motsvarande examina vid musikkonservatoriet är en av de mera betydelsefulla tilldragelser svensk kyrkomusik under senare tid har att uppvisa. Angående examen och tolkning av bestämmelserna ha olika uppfattningar gjort sig gällande. Här nedan framläggas några reflexioner och vid olika examenstillfällen vunna erfarenheter.

Det har klagats över benämningen »lägre» organistexamen. Namnet borde avskaffas. Något positivt förslag har dock ej framkommit. Jag kan ej finna annat än att beteckningen lägre organistexamen är bra och den rätta. Det är dock en lägre examen. Jämför fordringarna för högre och lägre organistexamen! I ordet »lägre» behöver ju ej ligga något förklenande. Jämförd med den förutvarande examen torde denna vara betydligt svårare. Visserligen ha kurserna minskats, men med den kontroll, som nu utövas och med den fordran, som finnes, att examinanden verkligen besitter de kunskaper, som statuterna tala om, blir den en verklig examen. Faran med benämningen »lägre examen» ligger däri, att examinanden kommer till examen med den förutfattade åsikten — den delas tyvärr alltför ofta av läraren — att det är en lättvindig examen och att man för en lägre examen ej kan ha så stora fordringar på kunskaper. Men denna examens styrka ligger just i, att det fordras kunskaper, även om de synas vara små. Den omständigheten, att kyrkosång blivit jämställd med övriga examensämnen, kunde motivera, att examen kallas kantorsexamen. De fordringar, som denna examen ställer på en kyrkomusiker, motsvara väl, vad man enligt nutida begrepp ställer på en kantor. I så fall skulle den nuvarande kantorsexamen vid Kungl. Musikkonservatorium erhålla annan benämning.

Lägre organistexamen kan avläggas på åtta olika platser, och säkerligen bedömes också examen och tolkas bestämmelserna på skilda sätt av de olika censorerna och examinatorerna. För att lägre organistexamen alltfört skall vara effektiv borde enhetlighet i bedömningen så långt möjligt är åvägbringas. Det skulle som tidigare påpekats vara av synnerlig stor betydelse, om examinatorer och censorer från hela landet finge sammanträffa och diskutera olika spörsmål beträffande examen.

En fråga, som man ofta ställs inför, är, huruvida examen kan avläggas mer än en gång och om de olika betygen kunna kompletteras. Kungl. förordningen nämner ej något härom. Jag kan ej finna annat än att examen kan avläggas mer än en gång. Likaså borde naturligtvis betygen kunna kompletteras. Det kan ju endast befordra fortsatta studier och kunskapsförvärv.

De fordringar som äro upptagna i den av Musikaliska Akademien uppgjorda kursplanen få betraktas som mycket små, och det måste också strängt hållas på dem. Det kan inte nog ofta påpekas och understrykas, att denna examen är en kyrkomusikerexamen och att huvudvikten skall läggas på det gudstjänstliga spelet och för övrigt på, vad till gudstjänsten hör. Tyvärr måste man ofta lägga skulden till bristerna härutinnan inte på examinanderna men fast mera på dem, som ha deras utbildning om hand. Man spelar för ett visst betyg. Eleven får en uppgift i orgelspel-

ning för högsta betyget. Men inte efter nu gällande kursplan. De där upptagna förslagen (ungefärlig svårighetsgrad) för lämpliga orgelkompositioner anses tydligen för enkla. Man väljer för att vara säker på högsta betyget exempelvis Bachs stora orgelverk, som eleven i flesta fall ej går i land med, inte ens tekniskt sett. Oändligt mycket arbete och mycken möda lägges ned på »examensstycket». Det viktigaste — gudstjänstspelet — anses vara en enkel sak och försummas. Betyget blir därefter. Men lärare och examinand anse sig orättvist bedömda. En examinand, som i examen — märk väl lägre organistexamen! — spelar Bachs stora Fantasi och fuga i g, borde väl vara värd högsta betyget! Det är inte orgelvirtuoser vi behöva, men väl kyrkomusiker.

Provet i harmonilära betraktas i allmänhet som det svåraste. Man märker alltför väl, att undervisningen i harmonilära oftast endast blivit ett studium på papperet. Den praktiska (och viktiga!) tillämpningen förbises. I allmänhet äro examinanderna beroende av instrument vid korallharmoniseringen. Koralskrivning med hjälp av instrument borde ej förekomma. Den valhända stämföringen och det enahanda ackordvalet torde till stor del bero härpå. För högre betyg fordras förmåga att för piano sätta ackompanjemang till en enklare melodi. En sådan provskrivning torde nog saklöst kunna avskaffas. Resultaten blir i allmänhet mycket nedslående. Som examinator får man göra underliga erfarenheter då det gäller modulationsläran. »Höjda fjärde» är det flitigast använda modulationsmedlet. Ja, många examinander känna ej till något annat. Det borde helt enkelt ej få förekomma i gudstjänstspel.

En i hög grad bidragande omständighet till att nuvarande examen är svårare än den förutvarande är, att kyrkosång ingår som examensämne. Alla, som sakna sångröst, utestängas sålunda från examen. Man gör ofta den erfarenheten, att sången betraktas som ett mera oväsentligt ämne. Men enligt kursplanen intager den samma ställning som övriga ämnen. Rätteligen böra väl orgelspel och kyrkosång betraktas som huvudämnen. Det är därför av vikt, att de, som utbilda organistelever, ej försumma sångutbildningen. Minst hälften av examinanderna ha ej reda på de bestämmelser, som gälla ämnet kyrkosång. För betyget godkänd fordras teoretisk-praktisk kännedom om röstorganen och deras funktioner, om andning och tonbildning. Det är ganska vanligt, att examinanden kommer till examen utan den minsta aning om dessa elementära saker. Deras sångutbildning består då i, att de någon tid före examen »instuderat(!)» en av de sånger, som föreslagits i kursplanen. »Denne är min käre son» eller Lovoffer! Det heter vidare i kursplanen: »förmåga att med ett efter textens art lämpat föredrag sjunga svenska kyrkans koraler». En allmänt utbredd åsikt är, att man i en examen som denna ej bör fordra, att examinanden skall kunna sjunga andra än de vanligast förekommande korallerna. Men dessa lära vi ju redan under skoltiden. Det är väl ändå det minsta man kan begära av en blivande kantor och organist, att han skall kunna sjunga *samtliga* koraler på ett så pass riktigt sätt, att han ej förvillar församlingen!

Enligt bestämmelserna skall varje examinand före examen undergå förberedande prövning inför examinator. Denne får då ett lämpligt till-

fälle att närmare taga kännedom om examinandens musikaliska kunskaper i allmänhet. Det verkar ganska beklämmande, att den musikaliska allmänbildningen hos flertalet av dessa blivande organister är så låg, om det nu överhuvud taget finns någon. Och dessa skola en gång vara en församlings musikaliska fostrare! Här är en mycket stor och betydelsefull uppgift för dem, som utbilda elever med tanke på organistexamen. Ägna inte all undervisning åt det rent tekniska! Försök tyda kursplanen så som den är tänkt: inte endast en anvisning för hur man skall erhålla vissa betyg utan en vägledning att nå kunskaper och färdighet. Lär eleven först och främst förstå den uppgift, vartill han utbildar sig. Lär honom förstå, vad han spelar och sjunger, vare sig det är en koral, en sonat eller en fuga. Försök få honom att inse, att det inte räcker med att kunna spela en viss komposition för ett visst betyg, om han vill bli en god kantor och organist. Lär honom *studera!* Det är visserligen den lägre organistexamen det gäller, men även för denna fordras studier och kunskaper.

En examinator får också göra många uppmuntrande erfarenheter. De ungdomar, som komma till examen äro i flesta fall mycket intresserade och vetgiriga. Materialet är också övervägande gott. De känna ofta med sig bristerna i musikalisk allmänbildning och utbildning. »Vad skall jag kunna lära mig detta», frågas det ofta. Var finns lämplig litteratur? Här är en brist, som måste avhjälpas. Små, kortfattade handböcker på några tiotal sidor borde utarbetas, lämpliga som vägledning för organistelever. Exempelvis i några av följande ämnen: 1. Kyrkomusikhistoria. 2. Orgelns byggnad och vård. (Hennerbergs lärobok är för stor och ej lämplig på detta stadium.) 3. Liturgi och gudstjänstritual. 4. Om preludiering och modulation jämte anvisning på för gudstjänstspelet lämplig orgellitteratur. 5. Den gregorianska och protestantiska koralen. 6. Tonbildning och röstvård.

Josef Hedar.

Den XIII internat. konsthistoriska kongressen

hölls i Stockholm den 4—7 sept. Arbetet var uppdelat i tolv sektioner. Den första sektionen behandlade den primitiva kristna konstens ställning till klassisk och orientalisk. Här talade prof. De Wald Princeton, U. S. A. om grekiska och latinska psaltarminiatyrer, ett jämförande och tidsbestämmande föredrag. Prof. A. Boëthius, chef för svenska institutionen i Rom, påvisade, att det moderna italienska huset har sitt ursprung i kejsartidens arkitektur. Stort intresse väckte prof. E. Wrangels föredrag om den kristna kon-

stens vägar. Därvid framhölls slavernas, speciellt Polens betydelse för den kyrkliga arkitekturen i Norden. Strzygowskis teser synes alltmåra få vika för en jämförande motivforskning. Dansken, dr. Dyggve, som själv företagit utgrävningar i Dalmatien, påvisade detta lands betydelse för kyrkokonstens utveckling, och hävdade syriskt inflytande redan så tidigt som 300 e. Kr. Ett uppslagsgivande föredrag hölls av prof. E. Lambert, Frankrike, om Spaniens muhammedanska och kristna konst under medeltiden. De båda

konstarna ha stått i livlig relation till varandra från det 8:de till det 15:de seklet. Prof. Andræ, Berlin, framhöll tvärsäkert Mesopotamiens betydelse för kyrkostilar- nas utveckling. Alltmer klarna linjerna från suméerna som påverkat Babylon, Assyrien och Iran. Här, menade prof., står kyrkokonstens vagg, här har arkitekturen, så som den lever ännu i denna dag, sin hemort. I en efterföljande dis- kussion framhölls faran i att alltför myc- ket betona symboliken — såsom de två kyrkotornen placering vid huvudingången betecknar två änglars vakt m. m. Man läser in i arkitekturen mera än vad som ursprungligen därmed menats.

Sektion tre behandlade den medeltida konsten utom Italien. Flera forskare häv- dade konstgeografiens betydelse. En upp- gift föreligger nu att sammanföra olika stilarter till större enheter, provinser, såsom det »nordiska blockets konst»: ett uttryck av vår egen framstående forskare, prof. J. Roosval, som var kongressens president och ledande själ. Bland de många utställningarna intog den ryska ikonutställningen ett framstående rum. Dessa ikoner hava skänkts av konsul

Aschberg till svenska staten, och komma att få en stor betydelse för utforskningen av detta relativt nya område. En verklig andaktsstund var här prof. H. Kjellins föredrag och demonstration. Han betona- de denna konsts enkla och naturliga me- del att bringa det gudomliga närmare människan. Enastående i konsten — upp- lystes — är den höghet och renhet var- med äktenskapet behandlas. Med sorg i hjärtat måste man tänka på vad det ryska folket förlorat med denna konstsamling. Kongressens höjdpunkt var mottagningen på Kungl. Slottet där kronprinsen och prins Eugén voro festens medelpunkt.

Dagarna voro arbetsamma men mycket givande. De gävo ett tvärsnitt av konst- forskningens nuvarande läge. Kyrkans be- tydelse för konsten betonades oupphörli- gen. Till Herrens ära, där ha vi mottot för all kristen konst i både arkitektur, skulptur och måleri. Har icke konsten nå- got att säga teologien? Biskop Aulén har betonat triumfkrucifixens betydelse som uttryck för olika tiders försoningstankar. Konsten är icke religion men ett uttryck för religion. Kristen konst är ett uttryck för kristen tro.

Paul R. Söderlind.

Recensioner.

För orgel.

Ivar Widéen: Koralfantasi över »Eja mitt hjärta, hur innerlig är fröjden», för orgel eller harmonium. Komposi- törens förlag, Skara.

Detta i ädel orgelstil skrivna, blida och lättfattliga verk rekommenderas såsom va- rande synnerligen lämplig postludie- och orgelandaktsmusik. Lätt att utföra, även på mindre instrument. A. R.

Hugo Distler: Orgelpartita »Nun komm der Heiden Heiland», op. 8 nr 1. Bärenreiter, Ausgabe 637.

Den »nya saklighetens» musik skulle kanske kunna indelas i 2 grupper: den,

som inger hopp och väcker glädje över att den musikaliska uppfinningen ännu ej är slut, samt den, som, bland andra tecken, varslar om västerlandets under- gång. Föreliggande verk hör till den första gruppen. Även den mest motsträ- vige måste fångslas av denna egenartade musik, på en gång arkaiserande och ultra- modern. Efter en choralsats (av 1500- talsmästaren Resinarius) följa 7 variatio- ner samt en chaconne; en toccata inleder och avslutar verket. Allt vittnar om ton- sättarens kontrapunktiska mästareshet och sinne för utpräglad rytm. Vi motse med spänt intresse flera verk för orgel av denne mästare. A. R.

Kyrkokonst.

Georg Pauli, Monumentalmåleriets utveckling i Sverige från 1800-talets senare del. Stockholm, Alb. Bonnier. Kr. 3: 50.

I en kort översikt av det svenska monumentalmåleriets historia har konstnären Georg Pauli givit några värdefulla synpunkter för bedömandet av denna konstart. Här förekommer också en del uppgifter om religiösa målningar av Brandtberg, Forseth, Gelin, Hjortzberg, Jerken, Fil. Månsson, J. Sten, G. Ström och Torhamn, som äro av intresse ur vår synpunkt. I slutet av 1800-talet följde det dekorativa måleriet troget samma ideal som stafflimåleriet t. ex. Kronbergs bilder i Adolf Fredriks kyrka. En mera renodlad dekorativ linje följes hos Filip Månsson och Olle Hjortzberg, som grundade en skola för dekorationsmålare. Genombrottsåret i svenskt monumentalmåleri sker dock först 1912 med Paulis övergång till kubismen. Pauli eftersträvar en rytmisk linje, som skall tjäna den dekorativa effekten. I hans spår ha sedan Forseth, Sten m. fl. gått.

Det skulle vara frestande, att i detta sammanhang följa, hur de religiösa ämnena uppfattas av dessa muralmålare. Anmälaren återkommer till detta ämne vid annat tillfälle. Här konstateras blott fördelen att nu äga en kort och saklig framställning av ämnet, som dessutom är rikt och vackert illustrerat. *B. Cgs.*

J. W. Hamner, Visby domkyrkas gravstenar. Stockholm, Wahlström & Widstrand 1933. Kr. 15:—.

Genom Vitterhetsakademiens försorg har första bandet av Gotlands gravstenar nu utkommit behandlande Visby domkyrkas gravstenar. Med glädje hälsar man utgivandet av en samling av vår svenska sepukralkonst, som i så många hänseenden är betydelsefull för odlingens historia, inte minst för personhistorien och framför allt den medeltida. Här ha nu över 400 gravstenar blivit tolkade och delvis

avbildade. Av dessa är nära $\frac{1}{4}$ av medeltida härkomst. Ur konstsynpunkt intaga stenarna med några få undantag en ganska obetydlig roll. Texterna erbjuda ibland intresse t. ex. inskriften på superintendenten Glads sten, vilken är avfattad på vacker latinsk versus hendecasyllabus.

Det sätt, på vilket publiceringen nu skett, synes vara förstklassigt. Likaså är bildreproduktionen synnerligen tillfredsställande. Goda register både över bmärken och deras sköldar samt namnkatalog följa arbetet. Endast själva uppställningen synes mindre lämplig. I en gravkatalog som denna torde den kronologiska ordningen vara naturligare än ordningen efter placering i kyrkan, isynnerhet som ingen enda sten ligger i ursprungligt läge. För detta ha 1800-talets vandaler noga sörjt. *B. Cgs.*

Johnny Roosval: Fornkristen konst samt bysantinsk och karolingisk. Stockholm, Alb. Bonniers förlag 1933. Kr. 12: 50.

Att vi i prof. Roosval ha den ledande forskaren på svensk medeltidskonst är sedan länge erkänt och att han kan uppträda som europeisk expert ha vi förstätt av hans förra året utkomna fullkomligt mästerliga framställning av Romansk konst i Bonniers konsthistoria, som anmälades i denna tidskrift. Nyss har han fullbordat ett nytt band i denna serie behandlande fornkristen konst. Åter förvånas man över att lärdom och ett skarpsinnigt omdöme på så kort tid räckt till att ge en översikt av detta outtömligt rika område, som dessutom är överfullt av skiftande åsikter och stridande meningar för att icke tala om gapande luckor. Detta band är kanske icke mindre mästerligt än det föregående men det är mera översiktligt hållet. För envar, som vill orientera sig i denna märkliga konstepok, kommer Roosvals framställning för en lång tid framåt att bli den enda vägledande på svenskt språk.

Vi kunna här icke ingå i detaljer utan måste hålla oss till principinställningen. Trots Strzygowskiberoendet är han icke en tom eftersägare av den store österrikarens djärva men delvis ohållbara system. Sålunda ger R. rättvisa åt den romerska konsten, som alltid bevivlats av S. Orientens överlägsenhet uppfattar han så att den senhellenistiska konsten i Alexandria och Antiokia blir den mest livgivande. Den fortlever nästan obrutet — särskilt den syriska — även under islams välde och dyker upp i Karl den stores Frankrike och sedan i England på 900-talet. I Bysans fortsätter den förenad med ett persiskt inslag och emigrerar senare till Italien och Ryssland. Mot denna helleniserande riktning tränger då och då mer eller mindre barbariska strömmar från både öster, väster och norr. I den karolingiska renässansen samlas många av dessa riktningar under nyhellenistisk ledning och här grundlagges den europeiska medeltidskonsten.

Man vet icke vad man mest skall beundra i denna fängslande bok: lärdomens pondus, framställningens obetvingliga friskhet, grupperingens överlägsna säkerhet och överskådlighet. Även bildvalet och reproduktionssättet förtjänar högt beröm.

B. Cgs.

Meddelanden.

Val. Till innehavare av förenade tjänster ha utsetts: i Böja, Skb., Gerd Höglund, vid Gunnarsby i Råneå, Nbt., J. Hilding Noréus, Holmsund, i Ramnäs, Västm., N. Ling, Tvärhandsbäcken, i Rängedala, Älvsb., O. Olausson, därstädes, i Gistad, Östg., G. Karlsson, Dädesjö, i Alseda, Jönk., Elof Rämme, Vistorp, i Kristdala, Klm., Ernst Oskar Sjöberg, Ryr, i Sundby, Söd., E. Svedberg, därstädes, i Valdemarsvik, Ög., Sven Holmblad, Hidingebro, i Arvika, Värml., R. Israelsson, Spannarboda, i Västanfors, Västm., fru Olga Björzén, därstädes.

De i förra numret av Tidskriften meddelade Allhelgonadikterna voro översatta av fröken Ella Nyrin, Lund.

Nya Orglar.

Från J. W. Grönlunds orgelfabrik, Kåge.

Gällivare kyrka, Luleå stift.

12 register fördelade på två manualer och pedal.

Disposition: Man. I: 56 toner. Borduna 16', Principal 8', Gamba 8', Fl. Harm. 8', Dolce 8', Starkton Gamba 8', Oktava 4'. Man. II: Violinprincipal 8', Salicional 8', Aealin 8', Ekoflöjt 4'. Pedalen: Subbas 16'.

Koppel m. m.: Man. I på pedal. Man. II på man. I. Oktaven högre inom man. I. Oktaven lägre i man. II på man. I. Dessa regeras med trampar.

Tre fria kombinationer som inställas med olikfärgade knappar och sättas i funktion med trampar som utlösa varandra. Registersvällare med anordning som i ett smalt fönster på registerbrådan visar namnet på de stämmor som andragits. Crescendo för man. II med balans-tramp. Registerandragen på ömse sidor om klaviaturerna. Pneumatiskt system. Elektrisk orgelfläkt. Samtliga delar nya utom en del metallpipor från gamla orgeln jämte fasaden. Orgeln avsynad den 27 februari 1932 av musikdir. N. Jalmár Arvinder från Boden.

Torsd. 11. Sv. psb. 33: 1—2. 33: 3. Psalt. 121. Matt. 11: 1—30.
 Fred. 12. Sv. psb. 569: 1—2. 569: 4. Psalt. 143: 1—8. Matt. 12: 1—21.
 Lörd. 13. Sv. psb. 68: 4. 68: 5. Psalt. 148: 1—4. 11—14. Matt. 12: 22—50.

**ANDRA SÖNDAGEN EFTER TRET-
TONDEDAGEN.**

(Grön skrud.)

För helgmålsbönen:

Sv. psb. 274. 434. Psalt. 127: 1—2. 1 Mos. 12: 1—3.

För högmässan:

Sv. psb. 33: 1. 146: 1—6. 51: 4. 615: 1—3. [69: 2. 152.] 237: 4. Allm. kyrkobön: Alt. I.

För aftonsången:

Sv. psb. 616: 1—5. 274: 4—7. 592: 1—3.

För veckans andakter:

Månd. 15. Sv. psb. 430: 1. 430: 4—5 (aft. 436: 1—2. 436: 3). Psalt. 36: 2—10. Matt. 13: 1—23.

Tisd. 16. Sv. psb. 204: 1—2. 204: 5. Psalt. 42: 2—6. Matt. 13: 24—58.

Onsd. 17. Sv. psb. 130: 8. 122: 5. Psalt. 71: 17—23. Matt. 14: 1—36.

Torsd. 18. Sv. psb. 31: 1—2. 31: 5. Psalt. 16: 5—11. Matt. 15: 1—31.

Fred. 19. Sv. psb. 47: 4—5. 47: 10. Psalt. 4. Matt. 15: 32—16: 28.

Lörd. 20. Sv. psb. 224: 1. 224: 6—7. Psalt. 24: 1—6. Matt. 17: 1—27.

**TREDJE SÖNDAGEN EFTER TRET-
TONDEDAGEN.**

(Grön skrud.)

För helgmålsbönen:

Sv. psb. 129. 434. Psalt. 34: 18—21. 2 Kon. 5: 1—15.

För högmässan:

Sv. psb. 194: 1. 129. 24: 5. 239: 1—4. [195: 1—3. 152.] 183: 4. Allm. kyrkobön: Alt. I.

För aftonsången:

Sv. psb. 208. 206: 1—4. 25: 3.

För veckans andakter:

Månd. 22. Sv. psb. 248: 1—2. 248: 3—4. Psalt. 103: 1—14. Matt. 18: 1—35.

Tisd. 23. Sv. psb. 195: 5—6. 195: 8. Psalt. 30: 2—6(—13.) Matt. 19: 1—30.

Onsd. 24. Sv. psb. 199: 1. 199: 8. Psalt. 37: 1—6 (23—28 a). Matt. 20: 1—34.

Torsd. 25. Sv. psb. 220: 1. 220: 5—6. Psalt. 18: 29—35, 47. Matt. 21: 1—32.

Fred. 26. Sv. psb. 191: 8. 191: 9—10. Psalt. 22: 24—32. Matt. 21: 33—22: 14.

Lörd. 27. Sv. psb. 247: 1—2. 247: 4. Psalt. 65: 2—9. Matt. 22: 15—46.

Bibelläsningarna ur Nya Testamentet för den dagliga andakten äro i huvudsak efter E. Eidem: Vår frälsnings evangelium (Diakonistyrelsens förlag). Psalmvalet för högmässan ansluter sig nära till G. T. Lundblads Psalmvalslista, ny upplaga av K. Peters (Gleerups förlag).

Postludier för Advents- och Jultiden.

Förteckning på den orgellitteratur, varur nedanstående på koralmotiv byggda orgelkompositioner hämtats, återfinnes i n:r 2, årgång 1933 av denna tidskrift.

Ps. 45. *Huru länge skall mitt hjärta.* Bach: Schmücke dich, o liebe Seele. B. VII n:r 49. Brahms: Schmücke dich, o liebe Seele. Br. n:r 5. Karg-Elert: Schmücke dich, o liebe Seele. K.-E. V n:r 51. Walther: Schmücke dich, o liebe Seele. W. n:r 39.

Ps. 48. *Jesu, lär mig rätt betrakta.* Walther: Freu dich sehr, o meine Seele. W. 15.

Ps. 49. *O Jesu Krist, som mandom tog.* Karg-Elert: Herr, wie du weillst. K.-E. IV n:r 36.

Ps. 50. *Förlossningen är vunnen.* Bach: Herr Christ, du einig Gott. B. V n:r 22 och 23. Walther: Herr Christ, du einig Gott. W. n:r 19.

Ps. 51. *Gläd dig, du Kristi brud.* Bach: Auf meinen lieben Gott. B. IX n:r 2. B. VII n:r 63. Bach: Wo soll ich fliehen hin. B. IX n:r 9. Böhm: Auf meinen lieben Gott. Ch. a. M. n:r 9. Hanff: Auf meinen lieben Gott. Ch. a. M. n:r 16. Kuhnau:

Auf meinen lieben Gott. Ch. a. M. n:r 26.

Ps. 52. *Gör porten hög, gör dörrn bred.* Karg-Elert: Macht hoch die Tür. K.-E. I n:r 8.

Ps. 54. *Jerusalem, häv upp din röst.* Se ps. 63.

Ps. 55. *Var hälsad sköna morgonstund.* Bach: Wie schön leucht't uns der Morgenstern. B. IX n:r 4. Buxtehude: Wie schön leucht't uns der Morgenstern. Ch. a. M. n:r 13. Karg-Elert: Wie schön leucht't uns der Morgenstern. K.-E. IV n:r 44. Malling: Die heilige Nacht. N. K. n:r 24. Pachelbel: Wie schön leucht't... A. M. N. II n:r 19. Scheidt: Wie schön leucht't... E. n:r 1. Sittard: Wie schön leucht't... G. III n:r 95.

Ps. 56. *Se natten flyr för dagens fröjd.* Se ps. 63.

Ps. 58. *Världens frälsare kom här.* Bach: Nun komm der Heiden Heiland. B. V n:r 42 och 43. B. VII n:r 45, 46 och 47. Bruhns: Nun komm der Heiden Heiland. A. M. N. I n:r 3. Vetter: Nun komm der Heiden Heiland. H.-W. n:r 1.

Ps. 60. *En jungfru födde ett barn i dag.* Bach: Der Tag, der ist so freudenreich. B. V n:r 11. Fischer: Et lidet Barn saa lysteligt. H.-W. n:r 3 och O. n:r 18.

Ps. 62. *Lov vare dig, o, Jesu Krist.* Alberti: Gelobet seist du, Jesu. E. n:r 9. Bach: Gelobet seist du, Jesu. B. V n:r 17 och 18. B. VI n:r 23. Buttstedt: Gelobet seist du, Jesu. H.-W. n:r 4. Karg-Elert: Gelobet seist du, Jesu. K.-E. I n:r 6. Walther: Gelobet seist du, Jesu. W. n:r 16. Weckman: Gelobet seist du, Jesu. E. n:r 2.

Ps. 63. *Av himlens höjd oss kommet är.* Bach: Vom himmel hoch, da komm. B. V n:r 49. B. VII n:r 54 och 55. Böhm: Vom Himmel hoch, da komm. O. n:r 14. Faisst: Vom Himmel hoch, da komm. D.

I n:r 51. Karg-Elert: Vom Himmel hoch, da komm. K.-E. I n:r 10. K.-E. Op. 78 n:r 20. Pachelbel: Vom Himmel hoch, da komm. Ch. a. M. n:r 31. Walther: Vom Himmel hoch, da komm. W. n:r 40.

Ps. 66. *Se Jesus är ett tröstrikt namn.* Armsdorf: Herr Jesu Christ, dich zu uns Wend. E. n:r 8. Bach: Wenn wir in höchsten Nöthen sein. B. V. n:r 51. B. VI n:r 27. B. VII n:r 58. B. E. n:r 10. Sittard: Wenn wir in höchsten Nöthen sein. D. II n:r 37. Walther: Wenn wir in höchsten Nöthen sein. W. n:r 46.

Ps. 67. *En stjärna gick på himlen fram.* Bach: Puer natus in Betlehem. B. V n:r 46. Buxtehude: Puer natus in Betlehem. H.-W. n:r 5 och O. n:r 6.

Ps. 68. *Statt upp, o Sion och lovsjung.* Bach: In dulci jubilo. A. M. n:r I. B. V n:r 3 och 35. Buttstedt: In dulci jubilo. E. n:r 11. Buxtehude: In dulci jubilo. N. K. n:r 37 och O. n:r 8. Walther: In dulci jubilo. W. n:r 25.

Ps. 69. *Nu segrar alla trognas hopp.* Se ps. 55.

Ps. 504. *Härlig är jorden.* Lindemann: D. n:r 13.

Ps. 512. *Han kommer i sin kyrka.* Bach: O Herre Gott, dein Göttlichs Wort. B. IX n:r 13. Pretorius: Num lob', mein Seel', den Herren. Pretorius n:r 10. Walther: Nun lob', mein Seel', den Herren. W. n:r 36.

Ps. 514. *Det är en ros utsprungen.* Brahms: Es ist ein Ros entsprungen. Br. n:r 8. Mathison-Hansen: Es ist ein Ros entsprungen. N. K. n:r 22.

Ps. 515. *Stilla natt.* Goller: Stille Nacht. G. III n:r 92.

Ps. 516. *O du saliga.* Springer: O Sanctissima. G. III n:r 123.

Josef Hedar.

Sång och musik för Advents- och Jultiden finnes i rikt urval från Diakonistyrelsens förlag: *Adventsvesper*, musik o. text, kr. 1:—, texthäfte till d:o 7 öre (100 ex. kr. 5:25), *Hymner på lösa blad*

för Advent och Jul, ett 30-tal fr. 7 öre pr ex., *Advents- och Julsånger* av Otto Olsson, 2:a uppl. kr. 3:—, *Julmysteriet* av G. Helander, musik, text och anvisningar, kr. 3:—. Förteckning gratis fr. Diakonistyrelsens förlag, Sthlm 7.

21.11.1988

Herman Nordfors & Co.

PIPORGELFABRIK

LIDKÖPING

Tel. Kontoret 145. Tel. Bostaden 592.

Tillverkar piporglar efter nyaste konstruktioner. Moderniseringar, insättning av elektrisk bältdrift och stämningar utföras omsorgsfullt. Finaste intyg från framstående musici. Dispositions- och kostnadsförslag på begäran omgående gratis.

J. W. Grönlunds Orgelfabrik

Kåge, Tel. 27.

Tillverkning av Piporglar i modernaste utförande för kyrkor och kapell.

Orgelharmonium för hem och skolor. Renovering och stämning av äldre orgelverk

Insättning av elektriska orgelfläktar.

Fina intyg av framstående musikdirektörer och kyrkomyndigheter.

Förslag kostnadsfritt på begäran.

LEDIGFÖRKLARADE KYRKOMUSIKERTJÄNSTER

A. Enbart kyrkliga tjänster.

Klockare-, kantors- och organisttjänsten i Vinslöf och Nävlinge (adr. Vinslöv, Kristianstads län) sökes före 10 dec. Lön 1600 kr. + avkomst av klockareboställe + räntor å jordförsäljningsmedel.

B. Förenade med folkskollärartjänster.

I Mattered (adr. Mattered, Kristianstads län) sökes före den 27 nov. Lön 600 kr.

I Otterstad (adr. Källandsö) sökes före 27 nov. Lön 400 + 300 kr.

I Härlunda-Bjärka (adr. Skara) sökes före 30 nov.

I Ytterstfors (adr. Byske, Västerbotens län) sökes före 14 dec. Skolform A. Lön 1000 kr.

KRISTLIGA KÖRSÅNGER

SÅNGENS FÖRLAG i Eskilstuna utger sedan 1921 en utmärkt samling körsånger med och utan ackomp. för kristliga blandade köror. Repertoaren är f. n. uppe i 280 nummer å 568 sidor. Gott, starkt papper och synnerligen värdat tryck. Hela samlingen eller delar därav kunna rekvireras direkt från förlaget eller från **NORDISKA MUSIKFÖRLAGET** Regeringsgatan 35, Stockholm. Telefon 231115. Register fritt.

BOK valet blir
ej svårt till jul!
*Följ detta förslag för
5 litterära intressen!*

AXEL LUTTEMAN

KORSFARARE OCH PRÄST

BIOGRAFI Minnen, anteckningar och brev samlade av Ester Lutteman. 2:a uppl. Häft. 9: -, inb. 11: -.

SVENSKARS FROMHET

ESSÄER Av Nathan Söderblom. Häft. 8: 75, klotb. 10: 50, Halvtr. band 14: -.

Svenska Kyrkans Historia

HISTORIA Red.: Hj. Holmquist och H. Pleijel. Band III: Reformationstidevarvet. Av Hj. Holmquist. Del. I. Kr. 10: -.

FÄDERNAS KYRKA

SKISSER Av John Nilsson (förf. till Präster och andra). Häft. 2: 75, inb. 4: -.

STÄMDA STRÄNGAR

POESI Av Olle Arbman. Kr. 2: 75.

**SVENSKA KYRKANS
DIAKONISTYRELSES BOKFÖRLAG**

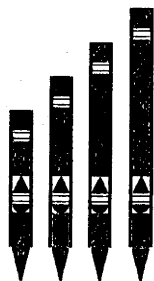
ÅKERMAN & LUNDS NYA ORGELFABRIKS AKTIEBOLAG

KUNGL. HOVLEVERANTÖR.

Tel. 26

SUNDBYBERG

Tel. 26

Tillverkning av Piporglar
för kyrkor, kapell och konsertsalar.

Om- och tillbyggnader,
reparationer, omstämningar och ren-
göringar av gamla orgelverk, samt
inmontering av elektriska blåsverk
utföras.

*Uteslutande svenskt material och
arbete.*

~ Koraler ~

Hemmets Koralbok

(Ps. 1—673). Endast första versen text av koralens huvudpsalm.
Klotb. 4: 50.

Koralbok för skola och hem

(Ps. 1—673). Endast första versens text av koralens huvudpsalm.
Klotband 6: —, skinnb. 12: —.

Den svenska koralboken

(Ps. 1—673). Av Konungen godkänd 1921. Med fullständig text.
Klotb. 21: —.

Svenska Kyrkans Diakonistyrelsens Bokförlag